

OVER EEN ROTTERDAMSE SCHOOLATLAS UIT DE 19DE EEUW

DOOR MR. W. F. LICHTENAUER

HET jaar 1977 heeft ons het eeuwfeest gebracht van de Bos, onze terecht bekende schoolatlas, welke door een gelukkige samenwerking van auteurs en uitgevers de beten van de tand des tijds ongewoon gelukkig heeft doorstaan. Zulks mag intussen niet uit het oog doen verliezen, dat reeds vóór 1877 redelijk goede schoolatlassen bestonden en dat onze stad in dit verband geen slecht figuur sloeg, zij het dan dat door omstandigheden in het feitelijke vlak aan deze producten een minder lang leven beschoren is geweest dan aan hun Groningse soortgenoot ten deel is gevallen. Ik meen intussen dat ook deze Rotterdamse werkstukken de aandacht waard zijn en ik acht mij te eerder geroepen haar te vragen, omdat ik als bezitter van de schoolatlas van mijn vader in de gelegenheid ben op dit onderdeelje van de cultuurgeschiedenis enig nader licht te werpen. In dit verband worde er reeds terstond de aandacht op gevestigd, dat blijkens het toonaangevende werk van prof. dr. ir. C. Koeman over de Nederlandse atlassen zulke nederige leden van die grote familie toch blijkbaar vooral te vinden zijn in openbare bibliotheken. Dit is verklaarbaar: wie bewaart zijn eenvoudige schoolboeken, al dan niet gemaltraitéerd, ook nadat hij zijn tas zegevierend aan een vlaggestok heeft gehangen ten bewijze, dat een periode uit zijn leven achter de rug is. Het toeval heeft gewild, dat ik in dit opzicht bevoorrecht ben. Mijn familie woonde ruim vijfenvijftig jaren in een groot Rotterdams grachtenhuis, waar verschillende generaties hun sporen hadden achtergelaten en jongere deze nazochten. Kasten en laden, waarvan de sleutels reeds decennia niet meer opspoorbaar waren, bleken, niet bestand als zij waren tegen de snuffelneigingen van de jeugd, na min of meer gewelddadig openbreken schatten, zij het eenvoudige, van archivalische aard te bevatten. Uit een kastje onder zo'n heerlijk ouderwetse pers voor wasgoed kwam, nadat met veel inspanning het bovenstuk was opgelicht, een groot aantal schoolboeken te voorschijn van mijn vader, die zich daarin moet hebben vermeld tussen 1861 en 1871, op de lagere school en op de gloednieuwe H.B.S.